

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 08.051.176
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії: Єгоров Антон Євгенович, 1995 року народження, громадянин України, освіта вища: навчався в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України з 2021 р., виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 08.051.176, утворена наказом Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, місто Дніпро від «30» червня 2026 року № 242, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради

- Ірини ПАТЕРИЛО, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України;

Рецензентів:

- Олени ЛАХОВОЇ, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України;
- Олени ГРАБИЛЬНИКОВОЇ, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерство освіти і науки України.

Офіційних опонентів:

- Ганни БЛІНОВОЇ, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» Міністерства освіти і науки України;
- Віти КОНОНЕЦЬ, доктора юридичних наук, професора, наукового співробітника навчально наукової лабораторії з протидії організованої злочинності та корупції Національної академії внутрішніх справ МВС України, Міністерства освіти і науки України

на засіданні «24» серпня 2026 року прийняли рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Єгорову Антону Євгеновичу на підставі публічного захисту дисертації «Співвідношення

англосаксонської та романо-германської правових сімей в адміністративно-судовій практиці» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, місто Дніпро.

Науковий керівник: АЛЕКСЄЄНКО Ігор Григорович, доктор політичних наук, кандидат юридичних наук професор, завідувач кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису із дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). В дисертації вперше обґрунтовано, що сучасна адміністративно-судова практика України функціонує в умовах поступового переходу від класичної нормативістської моделі романо-германської правової сім'ї до змішаної моделі правозастосування, у межах якої правові позиції Верховного Суду та практика Європейського суду з прав людини фактично набувають ознак прецедентного регулювання визначено, що одним із ключових наслідків посилення англосаксонських елементів у національній адміністративно-судовій практиці є виникнення ризиків порушення принципу правової визначеності, зокрема внаслідок нестабільності правових позицій Верховного Суду, відступів від раніше сформованої практики та фактичної підміни нормативно-правового регулювання судовим тлумаченням; запропоновано авторський підхід до формування адміністративно судової практики Верховного Суду, який передбачає поєднання прецедентних механізмів правозастосування із принципами нормативної визначеності романо германської правової сім'ї шляхом забезпечення стабільності правових позицій та передбачуваності судової практики; 30 обґрунтовано доцільність використання механізму prospective overruling у діяльності Верховного Суду як засобу забезпечення принципу правової визначеності при зміні правових позицій у сфері адміністративного судочинства.

Дисертація виконана державною мовою із дотриманням вимог до оформлення дисертації, встановлених МОН України. Обсяг основного тексту дисертації відповідає нормам, встановленим освітньо-науковою програмою «Право» за спеціальністю 081 Право Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Здобувач має 3 наукових публікацій за темою (з них 3 у фахових виданнях України), а також 6 тезах доповідей на конференціях які відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, зокрема:

1. Єгоров А. Є. Деякі питання застосування рішень європейського суду з прав людини у якості джерела права в Україні: особливості та проблеми. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. №2(54). 2022. С.51-59. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2\(54\).264401](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2(54).264401) URL: <https://visnyk.psp.kpi.ua/article/view/264401/260520>
2. Єгоров А. Є. Судова практика як джерело права: порівняльний аналіз континентальної, англосаксонської та української правових сімей. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 1. 2024р. С. 9-16. DOI: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-2> https://apnl.dnu.in.ua/1_2024/4.pdf URL:
3. Єгоров А. Є. Деякі питання застосування права справедливості у справах про тимчасово окуповані території України. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Том 5. №86. 2024р. С. 235-240. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.35> URL: <https://visnyk.pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/321380/311917>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої ради та присутні на захисті фахівці:

Голова спеціалізованої вченої ради – Патерило Ірина Володимирівна, доктор юридичних наук (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право), професор, професор кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України. Зауважень немає.

Офіційний опонент – Блінова Ганна Олександрівна, доктор юридичних наук (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право), професор, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. У підрозділі 2.1 дисертант здійснює історико-правовий та порівняльний аналіз формування судової практики англосаксонської і романо-германської правових сімей, а надалі використовує одержані результати для характеристики української моделі правозастосування. Водночас порівняльна складова роботи могла б бути посилена більш виразним зіставленням адміністративної юстиції окремих держав, що репрезентують відповідні правові традиції. Зокрема, порівняння механізмів формування та дії судових правових позицій у конкретних національних правопорядках дозволило б точніше визначити, які саме елементи зарубіжного досвіду є релевантними для України. Такий підхід поглибив би прикладний потенціал використаного автором порівняльно-правового методу.

2. Однією з умов, у контексті яких автор досліджує трансформацію адміністративно-судової практики, визначено правовий режим воєнного стану. Цей аспект простежується у меті, завданнях та висновках дисертації, де справедливо наголошено на зростанні ролі адміністративних судів у

забезпеченні судового контролю за діяльністю суб'єктів владних повноважень і захисті прав людини. Разом із тим змістовна цінність цього положення була б ще вищою за умови систематизації конкретних категорій публічно-правових спорів, поява або трансформація яких безпосередньо пов'язана з воєнним станом, та аналізу того, чи вплинули ці категорії справ на механізми формування судової практики.

3. Дискусійного характеру набувають окремі авторські пропозиції щодо ролі Великої Палати Верховного Суду у забезпеченні єдності судової практики. У підрозділі 3.2 автор обґрунтовує необхідність зміни окремих аспектів механізму формування правових висновків Великою Палатою, зокрема залежно від характеру здійснюваної нею процесуальної функції. Зважаючи на інституційне значення Великої Палати у системі Верховного Суду, такі пропозиції могли б бути додатково обґрунтовані через співвідношення запропонованої моделі з принципом єдності судової практики, чинним процесуальним механізмом передачі справ на розгляд Великої Палати та можливими наслідками для стабільності правових позицій.

4. У роботі позитивний потенціал судової практики та правових доктрин розглядається як один із напрямів подальшого розвитку адміністративного судочинства. У висновках автор наголошує на необхідності поєднання нормативно-правового регулювання з використанням судової практики і правових доктрин при одночасному забезпеченні балансу законності, справедливості та правової визначеності. На нашу думку, це положення могло б бути розвинене шляхом чіткішого визначення меж використання правової доктрини у правозастосуванні, зокрема критеріїв, за яких звернення суду до доктринальних конструкцій є допустимим і не перетворюється на підміну нормативного регулювання судовою правотворчістю.

Офіційний опонент – Кононець Віта Петрівна, доктор юридичних наук (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право), професор, науковий співробітник навчально наукової лабораторії з протидії організованої злочинності та корупції Національної академії внутрішніх справ МВС України, Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Одним із ключових положень дисертації є висновок про поступове формування в Україні змішаної моделі правозастосування, у межах якої поєднуються нормативістські засади романо-германської правової сім'ї та окремі механізми, характерні для англосаксонської правової традиції. Це положення сформульовано на с. 29 дисертації та розвивається у підрозділах 3.1 і 3.2 на с. 169-202. Теоретична завершеність цього положення могла б бути посилена шляхом чіткішої систематизації критеріїв, які дозволяють характеризувати національну модель правозастосування як змішану. До таких критеріїв доцільно віднести ступінь обов'язковості правових позицій, особливості їх формування, порядок відступу від усталеної практики та межі судового тлумачення.

2. Науково перспективною є пропозиція автора щодо використання механізму prospective overruling у діяльності Верховного Суду, викладена на с. 30 дисертації та розвинена у третьому розділі. Разом із тим її практичне значення могло б бути посилене шляхом більш детального визначення процесуальних умов застосування такого механізму. Зокрема, доцільним було б окреслити підстави для перспективної дії нової правової позиції, суб'єктний склад суду, уповноважений її застосовувати, а також правові наслідки для справ, які вже перебувають на розгляді.

3. Значну увагу в роботі приділено проблемі нестабільності правових позицій Верховного Суду та її впливу на принцип правової визначеності, зокрема на с. 29-30 та у підрозділі 3.2 на с. 191-202. Водночас відповідні висновки мають переважно теоретико-аналітичний характер. Їх доказова сила могла б бути посилена шляхом ширшого використання емпіричного матеріалу, зокрема аналізу конкретних категорій адміністративних справ, підстав відступу від раніше сформованих позицій та наслідків таких відступів для судів нижчих інстанцій.

4. У дисертації правові позиції Верховного Суду та практика Європейського суду з прав людини розглядаються як важливі чинники трансформації національного правозастосування, про що йдеться на с. 29-30, а також у підрозділах 2.2, 3.1 та 3.2. Разом із тим доцільним було б більш чітко диференціювати їх правову природу, джерела юридичної сили, адресатів і наслідки неврахування. Таке розмежування посилило б авторські висновки щодо місця різних видів судової практики у системі джерел права України.

Рецензент – Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук (12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право), доцент, доцент кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Потребує додаткового уточнення місце виконання судового рішення у сформованій автором концепції адміністративно-судової практики. У підрозділі 3.2 на с. 192 автор слушно зазначає, що помилкове визначення судової юрисдикції може ускладнити або унеможливити не лише вирішення спору, а й подальше виконання судового рішення. На с. 194 дисертант уже безпосередньо включає процедуру виконання судового рішення до цілісного процесу судового захисту. Водночас у роботі цей напрям не отримує такого ж системного розвитку, як питання судової практики, юрисдикції чи правових позицій Верховного Суду. У зв'язку з цим доцільно було б чіткіше визначити, яке місце стадія виконання рішення посідає у запропонованому автором розумінні ефективного адміністративного судового захисту.

2. Дискусійним є питання меж поширення окремих висновків дисертації на кримінальний процес. Автор обґрунтовано звертається до міжгалузевих процесуальних аспектів, однак на с. 198 прямо зазначає, що запроваджені в Україні касаційні фільтри не поширюються на кримінальний процес.

Враховуючи суттєві відмінності завдань, принципів та гарантій кримінального провадження, під час захисту було б цікаво почути позицію здобувача щодо того, які саме результати дослідження можуть бути екстрапольовані на кримінальне судочинство, а які повинні залишатися виключно у площині адміністративного процесу.

3. На с. 122 дисертації автор зазначає, що сформовані ЄСПЛ стандарти допустимості доказів, справедливого суду та ефективного судового захисту, які мають значення для кримінального процесу, застосовуються також при розгляді адміністративних справ. Положення видається обґрунтованим, однак потребує більш чіткого розмежування універсальних конвенційних стандартів та процесуальних гарантій, специфічних саме для окремого виду судочинства. Таке уточнення дозволило б точніше окреслити межі міжгалузевого впливу практики ЄСПЛ.

Рецензент – Грабильнікова Олена Анатоліївна, кандидат юридичних наук (12.00.02 - конституційне право, муніципальне право), доцент, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Певного уточнення потребує окреме формулювання, використане автором при характеристиці методологічної основи дослідження. У підрозділі 1.3 на с. 85, обґрунтовуючи вибір методів наукового пізнання, здобувач пов'язує предмет дослідження з «можливостями та засобами усунення негативного впливу романо-германської та англосаксонської правових сімей в судовій практиці України». Водночас визначений у вступі предмет дисертації має значно ширший і нейтральний зміст та охоплює теоретико-методологічні й практичні аспекти співвідношення відповідних правових сімей в адміністративно-судовій практиці України. Більше того, подальший зміст роботи свідчить, що автор досліджує не тільки проблемні, а й конструктивні наслідки взаємодії різних правових традицій, зокрема вплив практики ЄСПЛ, правових позицій Верховного Суду та європейських стандартів на розвиток адміністративного судочинства. Тому формулювання «усунення негативного впливу» видається надто категоричним. Більш точним у цьому контексті було б говорити про дослідження особливостей, форм та наслідків взаємодії відповідних правових традицій.

2. Додаткової аргументації потребує запропонований автором поділ правових сімей на «материнські» та «дочірні». У підрозділі 1.2 на с. 82 здобувач пропонує відносити до «материнських» класичні правові сім'ї, зокрема континентальну та англосаксонську, а до «дочірніх» такі правові сім'ї, що сформувалися внаслідок поєднання чи обміну елементами «материнських», включаючи українську та окремі наднаціональні правові утворення. Запропонована конструкція є цікавою з точки зору пояснення процесів взаємопроникнення правових моделей, однак, на наш погляд, потребує більш чіткого визначення критеріїв віднесення конкретної правової

системи до «дочірньої». Зокрема, постає питання, чи достатнім критерієм є саме поєднання елементів різних правових сімей, чи необхідно враховувати також історичне походження, структуру джерел права, юридичну техніку, характер судового правозастосування та інші ознаки. Було б доцільно, щоб здобувач під час захисту докладніше пояснив методологічне значення запропонованої класифікації саме для дослідження адміністративно-судової практики України.

3. Окремої наукової дискусії потребує позиція здобувача щодо практики Європейського суду з прав людини, сформованої у справах, у яких Україна не була стороною. У підрозділі 3.3 автор слушно звертає увагу на різницю між рішеннями ЄСПЛ, ухваленими безпосередньо щодо України, та значним масивом практики Суду у справах проти інших держав. На с. 226-227 аналізуються законодавче визначення поняття «рішення» та положення статті 46 Конвенції щодо обов'язку держав виконувати остаточні рішення у справах, сторонами яких вони є. Водночас далі автор доходить доволі категоричного висновку, що рішення, у яких Україна не була стороною, не належать до рішень ЄСПЛ, які є джерелом права в Україні. У цьому контексті, на нашу думку, доцільно було б більш послідовно розмежувати обов'язковість виконання конкретного рішення ЄСПЛ щодо держави-відповідача та можливість використання правових позицій Суду, сформованих у справах проти інших держав, для тлумачення положень Конвенції. Тим більше, що в іншій частині підрозділу автор сам акцентує увагу на законодавчому понятті «практика Суду» як окремій категорії. Уточнення авторської позиції щодо співвідношення цих двох аспектів зробило б відповідний висновок більш переконливим.

4. Дещо ширше порівняно з фактичними межами дослідження сформульовано окремі напрями практичного використання його результатів. У вступі на с. 31-32 автор зазначає можливість використання одержаних результатів не лише у сфері адміністративного судочинства, а й при вдосконаленні законодавства та вирішенні цивільних, господарських і кримінальних справ. Водночас предметом дисертаційного дослідження є саме співвідношення англосаксонської та романо-германської правових сімей в адміністративно-судовій практиці України. Безперечно, окремі висновки щодо правової визначеності, судових правових позицій, застосування практики ЄСПЛ та забезпечення єдності судової практики мають міжгалузеве значення. Проте доцільно було б докладніше обґрунтувати, які саме результати дисертації можуть бути безпосередньо екстрапольовані на цивільне, господарське та кримінальне судочинство, а які мають спеціальне значення саме для адміністративної юстиції. Таке уточнення дозволило б чіткіше співвіднести предмет дослідження з заявленими напрямками практичного застосування його результатів.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує ЄГОРОВУ Антону ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

(підпис)

Ірина ПАТЕРИЛО